

Vogels van het Poelbroekpark

Ontwikkelingen en beheer

Erik Wokke

Inleiding

Op 19 juni 1962 ondertekende Koningin Juliana het ontwerp 'Wet tot wijziging van de grens tussen de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en de gemeente Amsterdam en Haarlem'. Hierin was bepaald dat Zuid-Schalkwijk voortaan tot Haarlem zou behoren. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude was ineens ruim 600 hectare grond armer geworden. Als gevolg van dit besluit kon begonnen worden met de verwezenlijking van de nieuwbouwplannen van de gemeente Haarlem. De bestaande woningnood moest immers worden opgelost. Binnen 25 jaar moesten zo'n 40.000 tot 60.000 personen in circa 14.000 woningen worden ondergebracht. Ten einde het gebied bouwrijp te maken waren vele kubieke meters zand nodig. Dit luidde een begin in van een revolutionaire omwenteling in een eeuwenoud poldergebied (Bulte 1999). Ten behoeve van de zandwinning werden er eind jaren vijftig en begin jaren zestig rond het gebied een aantal zandputten geslagen zoals de Put van Vink en in het gebied waar zich nu de Meerwijkplas bevindt. Ook de Vijfhuizerzandput is op deze wijze ontstaan. In de jaren tachtig is dit gebied, dat een nogal moeraskarakter had, opgeknapt door de gemeente met de bedoeling er een park van te maken. Aan het eind van de jaren negentig werd de Vijfhuizerzandput echter afgesloten vanwege de voorbereidingen voor de aanleg van de Zuid-Tangent. Het gebied werd niet meer onderhouden, verruigde aanzienlijk en had uiteindelijk een verwaarloosd uiterlijk. Ten tijde van de oplevering van de nieuwe busbaan in 2003 onderging het park zijn tweede opknapbeurt. De drie waterpartijen werden geschoond, wandelpaden werden opgeknapt en voorzieningen om het waterpeil te regelen werden aangelegd. Tevens werd de Vijfhuizerzandput omgedoopt in het Poelbroekpark. Beide benamingen worden tegenwoordig door elkaar gebruikt. Na de herinrichtingmaatregelen werd duidelijk dat het gebied nog steeds een grote aantrekkingskracht uitoefende op vogels. In dit artikel worden de resultaten van de inventarisaties uit 2004 gepresenteerd. De uitkomsten worden vergeleken met eerdere inventarisaties verricht in de jaren tachtig (Provincie Noord-Holland) en negentig (A. Gouw ongepubliceerde data.), waarbij niet alle soorten werden geteld. Tevens worden er aanbevelingen gedaan voor toekomstig beheer.

Het huidige Poelbroekpark

Het Poelbroekpark is gelegen tussen de Poelpolder, de Meerwijkplas, de Ringvaart en het fietspad door Meerwijk. Het gebied is circa 13 hectare groot en bestaat ruwweg voor de helft uit een natuurgebied (zie figuur 1). Het overige gedeelte beslaat een voetbalveldje, een heggendoelhof en een volkstuincomplex. Het natuurgedeelte bestaat uit drie waterpartijen. Plas 1 is het meest zuidelijk gesitueerd. In de één hectare grote plas liggen drie eilandjes, die flink begroeid zijn met riet en schietwilg. Plas 2 staat met een kleine watergang in verbinding met Plas 1 en is qua oppervlakte ongeveer even groot. Aan de oevers is, met uitzondering van de westelijke kant, veel riet te vinden. Na de zandwinning heeft men bij het herstel van het gebied houtige gewassen aangeplant die zich gedurende de laatste 30 jaar hebben ontwikkeld tot een broekbos. Een goed voorbeeld daarvan is ten noorden van deze plas te vinden. Plas 3 is het grootst en vormt een vrij toegankelijk gedeelte vergeleken met de rest van het gebied. Er bevinden zich nogal wat begroeide eilandjes en rond de plas loopt een zware rietkraag. Het verlandde gedeelte aan de oostelijke kant is begroeid met riet en struweel. Opvallend is hier ook de bramenopslag. Ten noorden ligt een klein weilandje waarvan een deel in de loop van de winter plas-dras komt te staan. Aan de westkant bevindt zich een uitgebreide begroeiing met onder andere Duindoorn. Rondom en door het natuurgebied heen loopt een wandelpad met diverse dwarsverbindingen. Langs deze wandelpaden zijn veel heesters en bomen te vinden, zoals Meidoorn, Weegdoorn, Vlier, Kardinaalsmuts, Vuilboom, Es, berken en wilgen. De kruidlaag bestaat veelal uit Harig Wilgenroosje, Fluitekruid en brandnetel. Verder wordt het gebied gekenmerkt door een rijke biezen- en zeggevegetatie.

Broedvogelinventarisatie 2004

De resultaten van de broedvogelinventarisatie in 2004 worden gepresenteerd in tabel 1.

Vogels van droog rietland

In de loop van de jaren is het Poelbroekpark van aanzien veranderd. In de jaren tachtig en negentig was er sprake van een moeras met veel rietopslag. Op veel gedeelten is het riet sindsdien langzamerhand overgegaan in verlandingszones. Dat is gunstig voor soorten die van droog rietland houden, zoals de Knobbelzwaan, die in 2004 met twee broedparen in het gebied aanwezig was. Ook de Grauwe Gans is een nieuwkomer die zich in dit biotoop thuis voelt. In 2004 werden maar liefst negen broedparen vastgesteld. De soort broedt de laatste tijd jaarlijks en met redelijk succes, over het algemeen op de oevers en eilandjes van Plas 3. De kuikens van de betreffende broedparen komen praktisch tegelijkertijd

tijd uit en worden vaak meteen meegenomen naar een graslandje in het meest noordelijke gedeelte van het gebied. Echter, wanneer hier in deze periode ook pony's uitgeweid worden, lijken de ouderparen er de voorkeur aan te geven met hun kroost de Ringvaart in te gaan om elders te fourageren. De Nijlgans neemt, in lijn met de landelijke ontwikkeling, toe naar vier broedparen. Soorten als Wilde, Krak-, Slob-, Tafel- en Kuifeend nemen ook in aantal toe, waarschijnlijk als gevolg van verbetering van de broedbiotoop.

Figuur 1. Het Poelbroekpark vanuit de lucht. Bron: Google earth.

Er kan echter ook een relatie worden gelegd met de landelijke toename van deze soorten (SOVON 2002). De Fazant is nieuw in het gebied en lijkt het goed te doen. Er worden regelmatig hennen met jonge kuikens waargenomen.

Vogels van nat rietland

De Dodaars broedt al vanaf 1982 in het Poelbroekpark en de soort lijkt hier, met drie broedpaar in 2004, zijn stek gevonden te hebben. Er werden vier territoria van de Fuut vastgesteld. Deze soort verlaat snel het gebied om in de Ringvaart zijn jongen groot te brengen. De Waterral doet het goed met drie territoria tegen één in 1989, het enige bekende broedgeval in het verleden. De Meerkoet lijkt het qua broedsucces goed

Tabel 1. Broedvogels in het Poelbroekpark (voorheen Vijfhuizerzandput). Aantallen territoria in 2004 worden vergeleken met resultaten van oudere inventarisaties. – = niet geteld.

Soort	2004	1996	1995	1994	1992	1991	1989	1982
Dodaars	3	2	3	2	3	2	2	2
Fuut	5	2	3	2	2	5	2	0
Knobbelzwaan	2	0	2	0	0	0	0	0
Grauwe Gans	9	0	0	0	0	0	0	0
Nijlgans	4	2	2	1	0	1	0	0
Wilde Eend	4	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	5	0	1	1	2	1	1	0
Slobeend	3	2	2	0	0	2	0	0
Tafeleend	3	2	5	0	3	3	4	1
Kuifeend	5	5	13	9	13	3	0	0
Bruine Kiekendief	1	1	0	0	0	0	0	0
Fazant	2	-	-	-	-	-	-	-
Waterral	3	0	0	0	0	0	1	0
Meerkoet	5	-	-	-	0	0	0	0
Kievit	1	0	0	1	0	0	0	0
Houtduif	3	-	-	-	-	-	-	-
Turkse Tortel	3	-	-	-	-	-	-	-
Koekoek	3	1	1	1	0	0	2	1
Winterkoning	10	-	-	-	-	-	-	-
Heggenmus	7	-	-	-	-	-	-	-
Roodborst	8	-	-	-	-	-	-	-
Blauwborst	2	0	2	1	0	0	0	0
Zanglijster	1	-	-	-	-	-	-	-
Merel	5	-	-	-	-	-	-	-
Tuinfluit	8	0	2	0	-	-	-	-
Zwartkop	9	0	0	0	0	0	1	0
Braamsluiper	1	0	0	1	0	0	1	0
Grasmus	7	3	1	0	1	10	3	0
Rietzanger	11	1	2	1	2	1	1	0
Sprinkhaanzanger	1	0	0	0	0	0	0	0
Snor	0	1	0	0	0	0	0	0
Kleine Karekiet	15	30	70	32	26	31	17	8
Bosrietzanger	3	6	0	4	1	5	4	0
Spotvogel	0	1	0	1	1	0	0	0
Fitis	16	-	-	-	-	-	-	-
Tjiftjaf	11	-	-	-	0	0	0	0
Koolmees	5	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	5	-	-	-	-	-	-	-
Ekster	2	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte Kraai	1	-	-	-	-	-	-	-
Kneu	1	-	-	-	-	-	-	-
Groenling	13	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	4	2	5	7	5	8	3	2
Aantal broedpaar	210	61	113	64	59	72	42	14
Aantal soorten	42	15	15	14	11	12	12	5

te doen. De Blauwborst broedt al vanaf 1994 in het gebied en houdt mooi stand met 2 broedparen in 2004. De vogels waren vaak goed te zien, daar ze als zangpost vaak gebruik maakten van hoge uitlopers van braamstruiken. De aantallen Kleine Karekieten nemen fors af, van 30 paar in 1996 naar slechts 15 in 2004, terwijl Sprinkhaanzanger met één territorium nieuw in het gebied is. De Rietzanger klimt fors van 2 paar in 1992 naar 11 in 2004, vermoedelijk als gevolg van de veroudering van de rietbegroeiing. Bosrietzanger werd tijdens eerdere inventarisaties ook vastgesteld met uitzondering van 1982. Gedurende de telperioden is de soort in aantal ongeveer gelijk gebleven. De Koekoek was in het voorjaar van 2004 prominent aanwezig met drie territoria. In 1994 werden er nog zeven paren Rietgors vastgesteld. In 2004 werden nog slechts vier paar genoteerd en de soort lijkt wat op zijn retour te zijn.

Vogels van bos en struweel

Alhoewel niet alle soorten vogels in het verleden zijn geteld, lijkt het reeel te veronderstellen dat het aantal broedvogels toeneemt, dit als gevolg van verdichting van het gebied met struiken en de ouder wordende loofbomen. Dit is van toepassing voor soorten als Ekster, Zwarte Kraai, Houtduif, Turkse Tortel en Zanglijster die hoofdzakelijk in de loofbomen broeden. De struiken en de dichte kruidlaag hebben een grote aantrekkingskracht op Winterkoning, Heggenmus, Roodborst en Merel. Die hebben hier in het verleden in lagere aantallen gebroed. De Tuinfluiter doet het goed en gaat van twee territoria in 1995 naar acht in 2004. Ook de Zwartkop, Fitis en Tjiftjaf doen het goed in het huidige Poelbroekpark. Opvallend is de afwezigheid van de Spotvogel. In 1996 is er voor het laatst een territorium vastgesteld. Grasmus broedt al langer in het gebied, in wisselende aantallen. De Groenling is met 13 territoria prominent vertegenwoordigd. In het ouder wordende loofbos ontstaan nestholtes, waar Kool- en Pimpelmees gebruik van maken. Leuk waren ook de waarnemingen van een zingende Kneu. Er bevond zich een territorium aan de westelijke kant van de Plas 3, ter hoogte van de duin-doornvegetatie.

Roofvogels

De Bruine Kiekendief heeft mogelijk in 1994 voor het eerst in het gebied gebroed en is de enige roofvogelsoort die hier als broedvogel actief is. Ook in 1996 is de Bruine Kiekendief waargenomen, vliegend boven gebied met twee jongen. De broedbiotoop betreft een droog rietland in de noordoosthoek van Plas 3. In 2004 en 2005 is het waarschijnlijk alleen bij een broedpoging gebleven. In beide jaren werden er eind maart en begin april baltsvluchten waargenomen. Tijdens vervolfbezoeken zijn de vogels echter niet meer gezien. In 2006 werden er begin april wederom baltsvluchten waargenomen die zich uitstrekten tot boven de bebouwde kom van Vijfhuizen. Pas op 14 juni werd er opnieuw een territorium indicerende activiteit opgemerkt toen de vrouw een Zwarte Kraai boven de

nestplaats verdreef. Op 15 juni werd het mannetje waargenomen dat met een eksterachtig kekkerend geluid rondjes schroefde om uiteindelijk een hoog op thermiek vliegende Buizerd te verdrijven. Op basis hiervan werd verondersteld dat er kuikens waren. Op zeven juli wordt het paar met één jonge vogel gezien boven de broedbiotoop. In de tweede week van juli werden de drie vogels nog enkele keren boven de Meerwijkplas vastgesteld. Daarna hebben ze het gebied blijkbaar snel verlaten, want ze werden niet meer gezien. Ook in 2007 werd er begin april kort een paartje Bruine Kiekendief waargenomen, maar er werd toen geen territorium indicerende activiteit opgemerkt. Later in het seizoen zijn de vogels niet meer gezien.

Opvallend broedgeval Kievit

Op het weiland wordt jaarlijks door de Kievit gebroed. Het gaat vaak om één tot twee broedgevallen. Tijdens enkele bezoeken wat later in het voorjaar van 2007 viel op dat een mannetje Kievit hier een territorium had, waarin zich twee vrouwtjes bevonden. Op 3 mei werd een vrouw Kievit op het nest, niet ver van een ondergelopen gedeelte waargenomen, evenals een vrouw Kievit met één pul. Na enkele vervolfbezoeken werd duidelijk dat de man zich zowel met de broedzorg bemoeide als met de veiligheid van de pul en zodoende werd het beeld bevestigd dat er sprake was van een polygaam mannetje. De twee vrouwen konden elkaar niet uitstaan. Wanneer de rondlopende vrouw met pul wat te dicht in de buurt van het broedende vrouwtje kwam, verliet deze laatste vaak het nest en ontstonden er soms vechtpartijen waarbij de veren in de rondte vlogen. Tijdens een bezoek op 8 mei werd er ook nog een derde vrouw waargenomen, maar er werd geen interactie met de andere Kieviten vastgesteld. Het uiteindelijke broedsucces bestond uit het eerder genoemd kuiken, dat vliegvlug is geworden. Het nest van het andere vrouwtje is na een regenperiode ondergelopen, waardoor het broedsel verloren is gegaan.

Algemene waarnemingen

Tijdens de broedvogelinventarisaties in 2004 en de zeer frequente losse bezoeken in de periode 2003-2007 zijn in het Poelbroekpark 97 verschillende vogelsoorten vastgesteld (tabel 2). Hieronder worden enkele algemene en opvallende soorten in wat meer detail belicht.

Eenden

In het Poelbroekpark vinden veel eenden hun winterkwartier. Het gebied is met name van belang voor Wintertalingen die voorkomen in aantallen van enkele tientallen tot ongeveer 100 exemplaren in het wat meer afgeschermd noordoostelijke gedeelte. Ook Kuifeenden voelen zich er goed thuis, vooral in de wat koudere perioden. Enkele honderden exemplaren

*Tabel 2. Voorkomen van vogels in het Poelbroekpark gedurende het jaar in de periode 2003-2007. 1 = zomerhalfjaar, 2 = winterhalfjaar, * = niet jaarlijks waargenomen.*

Soort	1	2	Soort	1	2
Geoorde Fuut*	X		Holenduif	X	X
Dodaars	X		Houtduif	X	X
Fuut	X	X	Turkse Tortel	X	X
Aalscholver	X	X	Koekoek	X	
Roerdomp *		X	Gierzwaluw	X	
Blauwe Reiger	X	X	LJsvogel	X	X
Knobbelzwaan	X	X	Halsbandparkiet	X	X
Grauwe Gans	X	X	Groene Specht	X	X
Gr./Kl. Canadese Gans	X	X	Grote Bonte Specht	X	X
Bergeend	X		Oeverzwaluw	X	
Nijlgans	X	X	Boerenzwaluw	X	
Wilde Eend	X	X	Huiszwaluw	X	
Krakeend	X	X	Winterkoning	X	X
Slobeend *	X	X	Graspieper		X
Smient		X	Witte kwikstaart	X	
Wintertaling		X	Grote Gele Kwikstaart		X
Zomertaling	X		Pestvogel *		X
Tafeleend	X	X	Heggenmus	X	X
Krooneend	X		Roodborst	X	X
Kuifeend	X	X	Blauwborst	X	
Nonnetje *		X	Zanglijster	X	
Bruine Kiekendief	X		Koperwiek		X
Buizerd	X	X	Kramsvogel		X
Sperwer	X	X	Merel	X	X
Havik *	X	X	Tuinfluitier	X	
Torenvalk	X	X	Zwartkop	X	
Fazant	X	X	Braamsluiper *	X	
Waterral	X	X	Grasmus	X	
Waterhoen	X	X	Rietzanger	X	
Meerkoet	X	X	Sprinkhaanzanger *	X	
Scholekster	X		Kleine karekiet	X	
Kleine Plevier*	X		Bosrietzanger	X	
Temmincks Strandloper *	X		Spotvogel *	X	
Bosruiter*	X		Fitis	X	
Witgat *	X		Tjiftjaf	X	
Oeverloper *	X		Koolmees	X	X
Tureluur	X		Pimpelmees	X	X
Zwarte Ruiter*	X		Staatmees		X
Groenpootruiter*	X		Baardman		X
Grutto*	X		Ekster	X	X
Watersnip		X	Gaai	X	X

Tabel 2. vervolg

Soort	1	2	Soort	1	2
Bokje		X	Kauw	X	X
Kemphaan*	X		Zwarte Kraai	X	X
Kokmeeuw	X	X	Spreeuw	X	X
Stormmeeuw	X	X	Huismus	X	X
Zwartkopmeeuw *	X		Vink	X	X
Zilvermeeuw	X	X	Putter	X	X
Kleine Mantelmeeuw	X		Groenling	X	X
Visdief	X		Sijs		X
Zwarte Stern *	X		Rietgors	X	

pleisteren dan in de plas, vaak uit de wind tegen een rietkraag. Zeer incidenteel word er een Zomertaling waargenomen, voor het laatst op acht mei 2007, toen een mannetje in een ondergelopen stuk weiland foeraerde in het noordoostelijke deel. Krooneenden worden jaarlijks vastgesteld, veelal solitair of in koppels.

Roofvogels

Regelmatig worden er roofvogels vastgesteld in het park. Af en toe wordt er een Buizerd waargenomen, veelal rustend in een boom. Veel gebiedsbinding heeft deze vogel echter niet. Een algemene gast is de Sperwer die het voorzien heeft op de zangvogels in het terrein. In de zomer van 2007 werd in de Poelpolder een net vliegvlugge Scholekster door een Havik geslagen en daarna meegenomen naar een plukplaats in het meest noordoostelijke gedeelte van het Poelbroekpark. Op 11 mei 2007 werd rond het middaguur een niet succesvolle jachtvlucht van een Boomvalk waargenomen. Vliegend in de dekking van een loofbosgedeelte, had de vogel het voorzien op een grote groep Huis-, Boeren- en Oeverzwaluwen die boven het doolhofcomplex fourageerden. Een spectaculair gezicht vanwege de enorme steile hoeken die de vogel maakte tijdens verschillende achtervolgingsvluchten.

Steltlopers

Een leuke ontwikkeling is de jaarlijks toenemende vernatting van de weilanden in het meest noordwestelijke gebied nabij Plas 3. Tijdens regenperiodes ontstaat er een ondiepe plas met daar omheen wat dras situaties. De oevergedeelten bestaan uit wat verslechte en vertrapte kleigedeeltes. De rest van het gebied wordt begraaasd door enkele pony's. Dit komt de openheid van het weilandje zeer ten goede. In het voorjaar van 2007, tijdens een periode met noordoosten wind, kwamen veel steltlopers al dan niet op doortrek in het gebied fourageren. Soorten die tijdens deze periode vastgesteld werden waren Scholekster, Grutto, Witgat, Oeverloper, Tureluur, Kemphaan en Watersnip. Verder werden er onregelmatig solitaire Bosruiters, Zwarte Ruiters en Groenpootruiters waargenomen. Al sinds enkele jaren duiken er elk voorjaar Kleine Ple-

vieren op. In 2007 verbleef een stel tot medio augustus in het gebied. Ondanks baltsactiviteiten in het voorjaar is het blijkbaar niet tot een broedpoging gekomen. Gedateerd, maar daardoor niet minder leuk, was ook de waarneming op 2 mei 2003 van drie Temmincks Strandlopers die zich ophielden op een drassige kantje bij de eerste plas. Erg aardig is ook het wintervoorkomen van Bokjes. Sinds de oplevering van het gebied in 2003 wordt deze soort jaarlijks waargenomen, vooral eind oktober en begin november. De vogels bevinden zich vaak op een smal gradient aan de westzijde van de eerste plas, bestaande uit zeer natte verslechte stukken met lage pitrusvegetatie. Aantallen per bezoek variëren van solitaire vogels tot maximaal drie exemplaren. De biotoop wordt vaak gedeeld met kleine aantallen Watersnip.

Bijzondere wintergast

Tijdens een koude periode wordt er incidenteel een Roerdomp waargenomen. De laatste keer was dat op 24 januari 2006, toen een exemplaar in het zonnetje over het ijs wandelde. Ook in het rietgedeelte in de Poelpolder en aan de oostelijke kant van de Meerwijkplas worden af en toe Roerdompen waargenomen. Of het hier dezelfde vogel(s) betreft is niet bekend.

Slaapplaats Spreeuwen

Het Poelbroekpark wordt onregelmatig door Spreeuwen gebruikt als Slaapplaats. In het jaar 2006 werd voor het laatst geslapen in een grote rietpartij rond de derde plas. Tijdens de laatste telling op donderdag 26 oktober werden maar liefst 67.250 Spreeuwen geteld.

Overige soorten

Zoals te verwachten neemt het aantal soorten zangvogels na het broedseizoen snel af. Heggemus, Roodborst, Merel en Groenling zijn jaarrond aanwezig, evenals de corviden, vermeld in het overzicht. Vermeldenswaard zijn de schaarse waarnemingen van de Zomertortel in het verleden. In 1994 tot twee maal toe een koerende Tortelduif in mei en juni. De soort werd voor het laatst vastgesteld in 1997. Leuk is de toename van spechten. Grote Bonte Specht wordt al jaren in het Poelbroekpark vastgesteld. Groene Specht is een relatieve nieuwkomer. In de zomer van 2007 zijn er enkele uitgevlogen jongen in het Poelbroekpark waargenomen. Deze zijn vrijwel zeker afkomstig uit het gebied Floriade-Haarlemmermeerse bos, waar de soort het erg goed lijkt te doen. In de aanloop naar de zomer en tijdens de zomerperiode zelf zijn in het Poelbroekpark hoge aantallen zwaluwen te vinden. Vooral de insecten boven de plassen en het heggendoelhof lijken zeer aantrekkelijk. Naast de vele tientallen Boeren- en Huiszwaluwen zijn ook Oeverzwaluwen hier te vinden. Wellicht zijn zij afkomstig uit de kolonie aan de 2^e Ltocht bij Vijfhuizen waar al enkele jaren met succes wordt gebroed. Ook Gierzwaluw heeft hier in de zomer een vaste stek. In de aanloop naar de winter

wordt het park regelmatig bezocht door lijsterachtigen zoals Koperwiek en Kramsvogel, die fourageren op vruchtdragende heesters die ruim vertegenwoordigd zijn in het park. Langs de busbaan van de Zuid-Tangent worden in de wintertijd soms Grote Gele Kwikstaarten opgemerkt. Het aantal waarnemingen van deze soort is sterk seizoensafhankelijk.

Discussie

Een vergelijking van de uitkomsten van de inventarisaties met die uit het verleden laat een duidelijke positieve trend zien wat betreft het aantal soorten en broedgevallen in het Poelbroekpark. Een van de belangrijkste oorzaken van deze trend is de vestiging van broedvogels die graag in een gebied broeden met een rijke struik- en kruidlaag, die vroeger nauwelijks aanwezig was. De Fitis, Tjiftjaf en Groenling, die vroeger amper in het gebied werden waargenomen, waren in 2004 met respectievelijk 16, 11 en 13 broedparen vertegenwoordigd. Ook de toenemende aantallen eenden en ganzen doen een duit in het zakje. De enige vogel die echt heeft ingeleverd is de Kleine Karekiet. In 2004 werden er 15 paar genoteerd, terwijl er bijvoorbeeld in 1996 maar liefst 70 paar werden vastgesteld. Wat hier de reden van zou kunnen zijn is niet duidelijk.

We zouden het bijna vergeten: het Poelbroekpark heeft ook een belangrijke recreatieve functie. Talloze mensen gebruiken het park om zich te verpozen en om honden uit te laten. In dit verband moet vastgesteld worden dat er door de dichte struik- en kruidlaag langs het wandelgedeelte, weinig animo bij de bezoekers is om van de paden af te gaan. Hierdoor treedt er maar weinig verstoring op door bijvoorbeeld wandelaars met honden. Vaak wordt het westelijke open gedeelte van de tweede plas gebruikt om de viervoeters te laten spelen. Ook gaan honden op deze plek wel eens te water om een balletje op te halen. De aanwezige pleisterende eenden lijken er weinig hinder van te ondervinden. De meest kwetsbare broedvogel is de Bruine Kiekendief. Hoewel deze soort in een wat moeilijk toegankelijk terrein broedt, worden hier incidenteel personen waargenomen. Het betreft veelal jongelui die dit deel van het gebied willen verkennen. In zijn algemeenheid lijkt het er echter op dat natuur en recreatie in het Poelbroekpark aardig samen gaan.

Beheer

Het beheer van het park bestaat uit het dunnen van struweel en het uitzagen van begroeide loofboomgedeelten. Vooral aan de zijde van de Zuid-Tangent gebeurt dit fors. Takken van struweel en kleine takken van bomen worden gebruikt voor het opwerpen van zogenaamde 'rillen'. Dit zijn lange stapels snoeisels die vooral van belang zijn als broedgele-

genheid voor de kleinere soorten zangvogels. Het rietbeheer is onduidelijk. Elk jaar worden de buitenste contouren gemaaid en afgehaald, terwijl het riet binnen aan de waterlijn steeds meer oprukt. Het best valt dit proces waar te nemen bij de derde plas. Vroeger werden vorstperiodes nogal eens aangegrepen om de moeilijker, minder toegankelijke rietgedeelten te maaien. In dit verband lijkt het nog een kwestie van jaren voordat deze waterpartij volledig is dichtgegroeid. Het gebied wordt in de zomer en het najaar regelmatig gemaaid. Het maaisel wordt geklepeld (versnipperd) en blijft liggen. Dit is slecht voor de ontwikkeling van de overige vegetatie en komt daardoor een natuurlijk karakter van het gebied niet ten goede. Met name het pleistergebied van Watersnip en Bokje heeft hier bij late maaiacties veel van te leiden. Grote pakketten maaisel blijven dan liggen waardoor de pleisterbiotoop volstrekt ongeschikt wordt. Het rest de auteur dan ook niets anders dan zelf het gebiedje te fatsoeneren, vaak met gunstig resultaat. Het verzoek van de schrijver aan de Gemeente Haarlem om het gebied waar de Bruine Kiekenkief broedt, beter af te sluiten voor wandelaars, heeft geen enkele weerklank gehad. Op diverse verzoeken om inzage in het beheerplan en om informatie betreffende de waterhuishouding, is de gemeente Haarlem tot nu toe (eind oktober 2007) niet ingegaan.

Dankwoord

Anneke Koper wordt bedankt voor het verschaffen van aanvullende informatie inzake de vegetatie in het Poelbroekpark, alsmede voor enkele tekstuele suggesties. Dank ook aan Amon Gouw voor het ter beschikking stellen van zijn inventarisatie- en dagboekgegevens.

Literatuur

- Bulte, M., 1999. Schalkwijk: Een boerengemeenschap onder de rook van Haarlem. De Vrieseborch, Haarlem
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red) 1998. De vogels in het Landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- SOVON Vogelonderzoek, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998–2000. Nederlandse Avifauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Erik Wokke, Baron de Coubertinstraat 83, 2037 HB Haarlem, erike.wokke@orange.nl.